

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 31

Заснований в 1996 році

Рівне – 2005

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я В З А К Л А Д А Х О С В І Т И : З Б І Р Н И К Н А У К О В И Х П Р А Ц Ь . Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 31. – Рівне: РДГУ, 2005. – 106 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії дошкільної педагогіки, історії педагогіки, методики навчання і виховання дітей дошкільного віку, їх розвитку в сім'ї і дошкільних закладах.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, вихователів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Хом'як Іван Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний університет „Рівненський економіко-гуманітарний інститут” ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Левківський Михайло Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Житомирський державний педагогічний університет ім. Івана Франка);

Лисенко Неля Василівна – доктор педагогічних наук, професор (Прикарпатський державний педагогічний університет ім. В. Стефаніка);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мітюрів Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів);

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №2 від 30.09.2005 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 2.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2005

The Summary. The particularities of the development open beside children of the phonemic rumour and skill of the sound analysis of the words. Becomes firmly established that only in process of the special education possible to provide the behooving development beside children of the more high forms of the speech rumour.

The Keywords: phonemic rumour, sound analysis of the words, methods and receiving the education.

Одержано редакцією 14.09.2005

УДК: 372.461

О.І. СТЕПАНОВА

АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ЗАСВОЄННЯ ЛЕКСИКИ РІДНОЇ МОВИ

Резюме: У статті висвітлюються наукові основи активізації пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку, узагальнюються й обґрунтовуються психолого-методичні та методичні основи формування інтересу до знань.

Ключові слова: активізація пізнавальної діяльності дошкільників, формування словника, лексика, інтерес до знань, рівні пізнавальної активності, система роботи з лексики.

Постановка проблеми: Пізнавальна активність – це інтегральна властивість особистості, яка інтенсивно формується саме в перші роки життя й впливає на характер поведінки та діяльності людини впродовж всього життя. Саме тому велика увага приділяється становленню активної, ініціативної та самостійної особистості, якій притаманна справжня культура спілкування в різних видах мовленнєвої діяльності і яка володіє способами самовираження рідною мовою.

Демократичні перетворення, що відбуваються в суспільстві, потребують конкретних змін і методиці розвитку рідної мови. Наша молода держава вимагає активних і творчих людей, які мали б мати ґрунтовну теоретичну і практичну підготовку. Особливої ваги набуває вміння мислити, тобто вичленувати й аналізувати явища, помічати в них суттєве, самому робити певні висновки, давати оцінки й приймати своєчасні виважені рішення. У сучасному динамічному й складному світі для діяльності людини важлива не стільки сума знань, скільки вміння самому здобувати знання й користуватися ними доречно. Такі уміння закладаються у людини вже в дошкільному віці. Найбільше сприяє розвитку мислення дітей вивчення рідної мови, зокрема засвоєння її словникового багатства. Мова відбиває в собі розмаїття світу, через неї дитина дістає найбільше знань про навколишній світ. Однією з вирішальних умов засвоєння лексики дітей-дошкільників є розвиток у них пізнавальної активності.

Активізація пізнавальної діяльності дошкільнят у процесі засвоєння лексики української мови – актуальна проблема методики розвитку рідної мови. Аналіз сучасного стану засвоєння дітьми дошкільного віку словникового запасу свідчить про те, що в дошкільних закладах переважають низький і середній рівні пізнавальної активності, а також низький рівень володіння матеріалом.

У лексичному відношенні мова багатьох дітей дошкільного віку продовжує залишатися безбарвною, невиразною, бідною, одноманітною. Є підстави стверджувати, що недосконалість мовлення дошкільників – це результат не лише безсистемної роботи, а насамперед відсутність у них інтересу до активної пізнавальної діяльності. Потреба в активізації пізнавальної діяльності дошкільників визначила необхідність розробки ефективної системи роботи з лексики на заняттях з розвитку мовлення.

Наукові основи формування пізнавальної активності визначені в дослідженнях психологів і дидактів.

Психологічний аспект проблеми формування пізнавальної активності дітей дошкільного і молодшого шкільного віку представлений у наукових працях В.Г.Ананьєва, Л.С.Виготського, О.В.Запорожця, О.М.Леонтьєва, Н.О.Менчинської, Д.Б.Богоявленської, С.Л.Рубінштейна, Н.Ф.Талізіної, Д.Б.Ельконіна та ін.

У педагогіці значний вклад у реалізацію проблеми принципів, методів і форм навчання, вивчення сутності пізнавальної активності, інтересу й потреб внесли А.М.Богуш, Г.І.Щукіна, Н.П.Орланова, В.Й.Логінова, Р.М.Ляміна, Н.С.Карпінська, Е.П.Короткова, О.С.Ушакова та ін.

Сучасна методика збагачення мовлення дітей дошкільного віку українською лексикою будується на основі здобутків теоретичного мовознавства (праці Л.А.Булаховського, О.О.Потебні, Ф.І.Буслаєва, К.Д.Ушинського, І.К.Білодіда, М.А.Жовтобрюха та ін.).

Незважаючи на те, що проблема активізації пізнавальної діяльності дітей-дошкільників у процесі засвоєння лексики складна й актуальна, спеціальних досліджень з неї немає. Це свідчить про те, що вона не була в полі зору методистів, а відтак потребує детального дослідження. Тобто, рівень наукового висвітлення не відповідає соціальному значенню і вимогам практичної потреби сучасної програми підготовки дошкільнят до школи. Цим і зумовлюється *актуальність* нашої розвідки.

Єдиного погляду на поняття “пізнавальна активність” у педагогічній літературі немає, бо діалектика взаємозв'язку з іншими поняттями розкривається по-різному.

Логіко-семантичний аналіз статей, словників та праць М.В. Дьоміна, М.О. Данилова, Б.П.Єсіпова, В.І.Лозової, В.О.Сухомлинського та ін. дав змогу з'ясувати, що частина дидактів визначає активність через діяльність.

На нашу думку, процес формування пізнавальної активності підпорядковано загальним принципам і закономірностям навчального процесу, в якому важливе значення мають міжсуб'єктні відношення "вихователь-дитина", які будуються на основі взаємоповаги, довір'я, духовності, доброзичливості. До того пізнавальна активність формується не внаслідок дії якогось одного ефективного засобу, а є закономірним результатом досконалої системи навчання й виховання, спрямованої на всебічний розвиток активності як риси характеру дитини. Аналіз теоретичних основ активізації дозволяє виділити засоби, які стимулюють діяльність учнів. Дидакти розділяють їх на дві групи: змістовно-методичні й організаційні. До першої групи належать завдання, їх зміст і методичне опрацювання. До другої належать засоби, за допомогою яких забезпечується активний стан дітей.

Саме забезпечення повноцінного формування і взаємодії мотиваційного, змістового й організаційно-процесуального компонентів навчання сприяє активізації навчального процесу. Для цього необхідно: формувати у дошкільників пізнавальні потреби; озброїти ефективними методами й прийомами роботи, сформувати вміння організувати й контролювати власну діяльність; запровадити в зміст навчання спеціальну систему пізнавальних завдань; використовувати ефективні засоби керування пошуковою діяльністю; збільшувати питому вагу частково-пошукових методів.

Оскільки пізнавальна активність – динамічна якість особистості, то вона змінює свій характер (від репродуктивної до творчої) і рівень (високий, середній, низький) у процесі навчання. Таким чином, пізнавальна активність є передумовою і результатом розвитку дитини. Внутрішніми стимулами активності виступають потреби, інтереси, мотиви, інтелект, воля, емоції. Інтерес є основним пізнавальним мотивом, що позитивно впливає на всі психічні процеси й функції, і виступає спонукальною силою процесу засвоєння словникового матеріалу.

На думку психологів [3; 4], дошкільний вік найсприятливіший для формування особистості. Самостійна особистість повинна активно засвоювати мовні засоби, що допоможе у формуванні продуктивного спілкування. Але в процесі розвитку мовлення, внаслідок того, що вихователь не завжди володіє арсеналом методичних засобів, які активізують пізнавальну діяльність, втрачається природна комунікативність мови, інтерес до предмета. З метою удосконалення процесу засвоєння дітьми дошкільного віку основного словникового запасу української мови слід: систематично використовувати частково-пошуковий метод, дослідницький, метод проблемного викладу матеріалу, частіше практикувати такі ефективні прийоми: моделювання, аналіз, синтез, порівняння, різні види розборів; проводити нестандартні заняття, виконання творчих, цікавих завдань.

Оскільки "...лише розкриваючи мову в процесі мовленнєвої діяльності, – як справедливо зазначав О.В.Запорожець [3; 189], – ми спроможні знайти реальні механізми суспільного функціонування мови", то процес засвоєння словникового матеріалу дітьми дошкільного віку можна активізувати, якщо забезпечити повноцінне формування і взаємодію мотиваційного, змістового і організаційно-процесуального компонентів діяльності. Формування мотиваційного компонента повинно створювати в навчальній діяльності особливий емоційний мікроклімат, який стимулює інтелектуальні почуття дітей: інтерес, здивування, зацікавленість, задоволення, прагнення знати більше.

Як свідчать наші узагальнення, для успішного формування всіх трьох компонентів діяльності потрібно розвивати пізнавальні потреби учнів. Також необхідно підкреслити, що пізнавальна діяльність дітей дошкільного віку на заняттях з розвитку мовлення значно зростає, якщо створити атмосферу захоплення навчальною працею. Навчальний процес необхідно побудувати таким чином, щоб кожна дитина активно залучалася у процес пошуку й "відкриття" знань, відчула себе здібною, талановитою. На нашу думку, інтерес до навчання виникає тоді, коли дошкільник із пасивного суб'єкта перетворюється на співавтора заняття. Атмосфера співпраці позитивно впливає на пізнавальну діяльність дітей. Заохочуються діти до виготовлення наочності до занять, до проведення цікавих хвилинок з лексики тощо.

Щоб перевірити рівень засвоєння матеріалу, практикується робота в парах ("Розкажи товаришеві"), дидактичні ігри ("Заверши розповідь", "Добери синоніми, антоніми") тощо. Залучаються діти до оцінювання (журі), а також вчать давати самооцінку. З усього можна зробити висновок, що успіх у засвоєнні словникового запасу рідної мови – дієвий засіб активізації. Щоб забезпечити такий стан, кожного дня слід проводити консультації, організувати роботу в парах, правильно використовувати допомогу батьків, оскільки при роботі з дошкільниками це один із вагомих елементів успішної роботи. Оперативний зворотний зв'язок дає змогу з'ясувати рівень розуміння матеріалу в кожний конкретний момент. Для цього кожна дитина має картку такого змісту: розумію матеріал, не розумію, є труднощі. Дошкільник ставить плюс напроти тієї графі, що констатує стан засвоєння матеріалу. Отже, таким чином можна корегувати роботу під час заняття.

Ознакою розвинутого мовлення дитини є багатство її словникового запасу. Важливою умовою успішної роботи по збагаченню й активізації словникового запасу дошкільників є виховання у них постійної уваги до значення слів та використанню їх у мовленні.

З метою підвищення ефективності словникової роботи пропонуються такі прийоми:

1. Лексичний аналіз мови творів, що вивчаються на заняттях з художньої літератури: уточнюються відтінки значень окремих слів, пояснюються значення незнайомих слів, добираються синоніми, антоніми, аналізуються деякі образні засоби мови текстів оповідань, казок тощо.

2. З'ясування значення слова різними засобами: шляхом використання тлумачного словника української мови; демонстрації предмета або дії, що визначається цим словом; показу картини, малюнка, ілюстрації,

діапозитива з зображенням предмета, що визначається цим словом; добором синонімів, антонімів, введенням незнайомого слова в речення.

3. Лексико-семантичне групування слів. Наприклад, при засвоєнні назв кольорів пропонуються наступні завдання:

а) доберіть слова для опису кольору неба (синє, блакитне, яскраво-синє, блідо-голубе, рожеве, сіре, темно-сіре, блідо-сіре, свинцеве); сонця (жовте, помаранчеве, жовтогаряче, червоне, рожеве, бліде, золотаве, бурштинове, вогняне, червоногаряче).

б) якими словами зі значенням кольору можна описати букет польових квітів (білий, жовтий, синій, блакитний, червоний, рожевий, бузковий, зелений, смарагдовий, вишневий, сріблястий та ін.). Цю роботу слід провести за картиною з зображенням польових квітів, яка допоможе дітям вибрати слова, що позначають той чи інший колір;

в) які кольори ви використовуєте для зображення веселки? (червоний, оранжевий, жовтий, зелений, голубий, синій, фіолетовий);

г) які слова необхідно вжити для визначення розміру, форми кімнати? (великий, маленький, невеликий, квадратний, круглий, вузький, широкий); листів різних дерев і кущів (маленький, великий, довгастий, овальний, довгий, вузький, широкий, трикутний, зубчастий, різний, фігурний, гостроносий);

д) які з наведених нижче слів треба використовувати: 1) для характеристики позитивних якостей людини; 2) для опису доброго настрою; 3) для виразу свого відношення до друга (подруги)? (веселий, діяльний, добрий, дисциплінований, задоволений, турботливий, мужній, винахідливий, ніжний, відважний, правдивий, прекрасний, радісний, рішучий, справедливий, здібний, вимогливий, чудесний, хороший, енергійний).

4. Тематичне групування слів при засвоєнні граматичної правильності мовлення у дітей. Так, наприклад, діти на заняттях вчать утворювати нові слова від основних частин мови іменників і дієслів.

5. Складання тексту за опорними словами. Наприклад, на тему “Кімната, в якій я живу” (меблі, шафа, картина, телевізор, килим, підлога, стіл, стілець, скатертина, піаніно, ваза, гардина та ін.).

6. Використання нових слів у власному мовленні.

Паралельно з роботою на заняттях з розвитку мовлення необхідно й запровадити спеціальну систему пізнавальних завдань. Позитивно впливають на формування словникового запасу дітей-дошкільників дидактичні ігри, такі, як: “Виправ помилку”. “Хто більше”, “Хто уважніший”, “Четверте зайве”, “Добери синонім”, “Телевікторина” тощо; елементи цікавої граматики, вправи, що стимулюють спостереження над фактами мови, над виразністю мовлення; завдання творчого характеру; лінгвістичні задачі, шаради, ребуси; елементи змагання.

Такий підхід дозволить попередити шаблони в розумових діях дітей дошкільного віку, вимагає постійно думати, кожен раз по-новому, в іншій послідовності вирішувати аналогічні завдання.

Дослідження психологів О.В.Запорожця, С.Л.Рубинштейна доводять, що операції абстрагування, узагальнення, переносу, групування, класифікації та ін. складаються із більш простих операцій аналізу і синтезу [3; 6]. Розвиваючи здібність у дітей до аналізу і синтезу, ми таким чином створюємо базу для розвитку та інших якостей розумової діяльності.

Розумовий розвиток дитини в значній мірі характеризується властивістю до абстрагування (виділенню тих або інших ознак в об’єкті), узагальненню (виділення спільної ознаки в ряду об’єктів і групування об’єктів на цій основі), переносу (використання сформованих умінь і навиків, прийомів і способу дії стосовно до іншого матеріалу, в нових умовах, з іншою метою) Названі якості розумової діяльності закладаються, безперечно, уже в дошкільному віці й розвиваються впродовж усього життя. Виховувати їх можна на будь-якому матеріалі.

Так, значні можливості для розвитку спроможності до узагальнення містить в собі завдання по групуванню слів за лексико-семантичними ознаками.

Здібність до переносу розвивається в процесі використання одних і тих самих визначень до різних предметів і явищ. У старшому дошкільному віці необхідно розвивати і спроможність до абстрагування. У цьому допоможуть такі дидактичні ігри, як: “Знайди такий самий малюнок”, “Виклади фігуру”, “Підбери палички” та ін.

На нашу думку, пізнавальний інтерес починається з елементарної допитливості. Ця якість виявляється у людини вже в перші роки життя. Потім пізнавальний інтерес може перерости в зацікавленість, а на вищому рівні розвитку – у звичку до систематичної розумової праці. Ця звичка формується системою різноманітних засобів впливу на дитину в дошкільному закладі та в сім’ї.

Висновки. Активізація пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку в процесі засвоєння лексики – важлива умова формування повноцінного громадянина сучасного суспільства. Практика підтверджує потребу в розробці науково обґрунтованої системи роботи з лексики на заняттях з методики розвитку мовлення у дошкільних закладах, яка б сприяла формуванню інтересу дітей до словникового складу мови, а також до вивчення рідної мови в майбутньому. Процес засвоєння лексики у дошкільників може бути активізовано, якщо, при врахуванні психолого-дидактичних умов, запровадити ефективну систему вправ. На нашу думку, ефективними в плані активізації виявилися такі завдання: “Розкажи товаришеві”, “Продовж думку”, “Добери синоніми, антоніми”, “Вибери потрібне слово” тощо. Найцікавішими для дошкільнят є завдання з елементами гри, змагання, коли створюється ситуація пошуку потрібного слова або, навіть, виразу. Дослідження теоретичних основ пізнавальної активності дає змогу стверджувати, що цей процес ґрунтується на загальних

принципах і закономірностях процесу навчання, в якому важлива роль відводиться міжсуб'єктивним відношенням "вихователь – дитина". З метою активізації процесу засвоєння дітьми лексичного запасу рідної мови, треба забезпечити формування і взаємодію мотиваційного, змістового й організаційно-процесуального компонентів такого засвоєння.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: теорія і практика. – Запоріжжя: Просвіта, 2002. – 216 с.
2. Диагностика речевого развития дошкольников. – М.: Изд-во МГУ, 1997. – 165 с.
3. Запорожец А.В. Развитие общения у дошкольников. – М.: Педагогика, 1974. – 288 с.
4. Леонтьев А.А. Основы психолінгвистики. – М.: Смысл, 1999. – 297 с.
5. Малайко. Програма виховання дітей дошкільного віку. – К.: Педагогічна думка, 1999. – 286 с.
6. Рубинштейн С.Л. К вопросу о языке, речи и мышлении // Вопросы языкознания. – 1957. – № 2. – С. 12-18.

Резюме: Стаття посвячена характеристике научных основ активизации познавательной деятельности детей дошкольного возраста; определены психолого-педагогические условия, при которых происходит развитие познавательной активности дошкольников.

Ключевые слова: активизация познавательной деятельности дошкольников, формирование словаря, лексика, интерес к знаниям, уровни познавательной активности, система работы по лексике.

Summary: The Thesis is devoted to the pressing problems of stirring to cognitive active children in the process of learning the vocabulary and phraseology of the Ukrainian language.

Key words: stirring to cognitive activity, vocabulary and phraseology, desire to know, equal cognitive activities, system of work with vocabulary and phraseology.

Одержано редакцією 10.09.2005

УДК:37.018.2(430)(09)

С.А. БЕЛОВА

МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ У БРЕМЕНСЬКИХ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ ШКОЛАХ ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Резюме. Стаття присвячена аналізу шляхів забезпечення позитивної мотивації навчання, дослідженню гуманістичних технологій навчання, заснованих на інтересі учнів, у Бременських експериментальних школах (Німеччина) 20-х рр. ХХ ст.

Ключові слова: діагностика інтересів учнів, змістовідтворюючі мотиви, мотиви-стимули, позитивна мотивація навчальної діяльності, емоційна привабливість навчання.

Постановка проблеми. Падіння в учнів інтересу до навчання як одне з болючих питань сучасного суспільства актуалізує проблему мотивації навчання. Оскільки науковці погоджуються з тим, що тільки завдяки особистісно значущій спрямованості освіти здійснюється якісний зсув у засвоєнні учнем антропоцентричних цінностей, становлення образу людини та її індивідуально-особистісний розвиток як суб'єкта природи, культури, соціуму, тому пошук технологій, спрямованих на оптимізацію мотиваційної сфери учнів (формування позитивної ставлення учнів до навчання) стає одним з провідних завдань сучасної педагогічної науки [2, 146]. Відповідно до цього, ми вважаємо доцільним звернення до педагогічних систем минулого, які знайшли продуктивні шляхи вирішення цієї проблеми, – а саме до творчих надбань Бременської педагогічної школи початку ХХ ст. (Г. Шарельман, Л. Гурліт, Ф. Гансберг). Плідність знахідок Бременських педагогів, втілених у діяльності експериментальних шкіл (1920-1933 рр.), актуальність діяльності у контексті проблем сьогодення підтверджена активною увагою до творчої спадщини зазначених реформаторів сучасної німецької (Г. Штокер, Х. Купман, Й. Зігеншпек) та російської (І. Батчаєва, Л. Образцова, Т. Оксак) педагогіки, яка спостерігається останніми роками. Водночас, якщо у 20-ті роки ХХ ст. відомі вітчизняні педагоги О. Музиченко, А. Готалов-Готліб, М. Даденков, активно вивчали та пропагували педагогічні надбання Г. Шарельмана, Л. Гурліта, Ф. Гансберга, діяльність Бременських експериментальних шкіл, то зараз в Україні вони майже невідомі.

Метою даної наукової розвідки є дослідити шляхи вирішення проблеми забезпечення позитивної мотивації навчання у Бременських експериментальних школах 20-х рр. ХХ ст. **Завданням** статті є з'ясування технологічних засобів переведення загальнопознавального змісту освіти в особистісно значущий, формування в учнів ціннісного ставлення до навчання в педагогічній системі Бременської школи щодо доцільності використання цих надбань у сучасній вітчизняній освіті.

Прагнення до органічного поєднання навчання, виховання та розвитку особистості у педагогів Бременської школи зумовлює перебудову дидактичної системи на принципах цілісності педагогічного впливу на дитину. Вони утверджують необхідність відмови від традиційних вербально-репродуктивних засобів, які експлуатують лише пам'ять, адже практичний досвід доводить, що чудова пам'ять не засвідчує багатства розумових здібностей, а, навпаки, часто супроводжує середні здібності дитини [3, 55]. За традицією Й. Песталоцці, який розробляє концепцію активізму, підтриману представниками реформаторського руху (Дж. Дьюї, С. Френе, Г. Кершенштейнер, П. Наторп), педагоги Бременської школи спрямовують навчальний процес на

ЗМІСТ

<i>Поніманська Т.І.</i> Гуманістичне виховання дітей дошкільного віку як педагогічна взаємодія.....	4
<i>Плохій З.П.</i> Типи емоційно-ціннісного ставлення дошкільників до природи.....	7
<i>Дичківська І.М.</i> Інноваційна позиція викладача у розвитку творчої індивідуальності студента – майбутнього педагога.....	11
<i>Горопаха Н.М.</i> Співпраця дошкільного закладу та родини у вихованні екологічної культури дітей.....	15
<i>Янцур Л.А.</i> Особливості організації та педагогічне супроводження образотворчої діяльності на різних етапах художньо-творчого зростання особистості дитини.....	21
<i>Крайнова Л.В.</i> Інтелектуально-мовленнєвий розвиток дошкільників засобами ознайомлення з елементами природничої історії.....	27
<i>Безлюдна В.І., Корчакова Н.В.</i> Самопрезентаційна складова педагогічної діяльності вихователя дитячого садка.....	31
<i>Маліновська Н.В.</i> Особливості розвитку фонематичного слуху та навичок звукового аналізу слів у дошкільників.....	34
<i>Степанова О.І.</i> Активізація пізнавальної діяльності дошкільників у процесі засвоєння лексики рідної мови.....	37
<i>Белова С.А.</i> Мотивація навчальної діяльності учнів у бременських експериментальних школах початку ХХ ст.....	40
<i>Шевчук А.С.</i> Спецкурси як умова забезпечення професійної спрямованості освіти майбутнього педагога – дошкільника.....	43
<i>Меналюк Г.Ф.</i> Формування доведень у дошкільнят в процесі оволодіння математикою.....	48
<i>Борова В.Є.</i> Вплив чуття мови на розвиток мовлення дошкільника.....	52
<i>Козлюк О.А.</i> Методи і прийоми формування гуманістичної спрямованості спілкування дітей дошкільного віку.....	54
<i>Марчук Г. В.</i> Дорослий як чинник соціалізації дітей дошкільного віку.....	56
<i>Косарева О.І.</i> Особливості емоційного ставлення старших дошкільників до членів своєї сім'ї.....	60
<i>Мірошина Г.Г.</i> Компоненти культури управлінської діяльності керівника сучасного дошкільного навчального закладу.....	64
<i>Попова І.І.</i> До питання психології сприймання дитиною-дошкільником літературного твору в науковій спадщині О.В. Запорожця.....	67
<i>Глінчук Ю.О.</i> Виховання почуття милосердя дітей молодшого шкільного віку в процесі значущої для них діяльності в умовах кардіоревматологічного санаторію.....	69
<i>Врочинська Л.І.</i> Виховання гуманної поведінки у старших дошкільників засобом гри.....	73
<i>Єлманова С.В.</i> Динаміка розвитку допитливості в дошкільному віці.....	77
<i>Ігнатенко Л.П.</i> Художня література як засіб виховання патріотичних почуттів дітей старшого дошкільного віку.....	81
<i>Кравець Л. М.</i> Рівні вивчення рефлексивного компоненту педагогічної діяльності.....	84
<i>Герасимчук Ю.О.</i> Особливості формування професійно-пізнавальних інтересів у студентів – майбутніх вчителів іноземної мови.....	88
<i>Лещенко Г.П.</i> Перспективність у формуванні мовленнєвої компетенції дітей дошкільного віку та учнів початкових класів.....	92
<i>Онищук І.А.</i> Актуальність проблеми художньо-естетичних інтересів дітей старшого дошкільного віку.....	96
<i>Одерій Л.Є.</i> Розвиток художньо-творчих здібностей дошкільників як актуальна проблема сучасної педагогіки.....	99

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 31

Заснований у 1996 р.

Редактор збірника *Поніманська Т.І.*
Відповідальний за підготовку збірника до видання *Яциур М.С.*
Технічний редактор *Кравчук В.Ю.*
Комп'ютерна верстка *Лазарчук В.В.*

Здано до набору 26.09.2005 р. Підписано до друку 30.09.2005 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 16,27. Обл. вид. арк. 16,51. Замовлення № 2/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки
і трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ
ОСВІТИ: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного
університету. Випуск 31. — Рівне: РДГУ, 2005. — 106 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 2.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії дошкільної педагогіки, історії педагогіки, методики навчання і виховання дітей дошкільного віку, їх розвитку в сім'ї і дошкільних закладах.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, вихователів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
ПП Самборський І.О.
33028 м. Рівне, вул. Толстого, 3